

Fóti Péter: Gyerekek az iskolai önkormányzatokban?

május 3, 2014

Bevezető

Az írásban feltett kérdés furcsának tűnik. Egyrészt mindenkinek eszébe jut az, hogy a mai iskolákban diákönkormányzatok működnek, másrészt az is, hogy ezen túl az iskolák önkormányzatában, ha egyáltalán lehet ilyesmiről beszélni, a gyerekeknek kevés szavuk van.

Ehhez képest szeretnék egy másik lehetőséget bemutatni. Olyan iskolákat, ahol létezik iskolai önkormányzat, és abban gyerekek és felnőttek egyaránt részt vesznek.

Mindezt azonban történetileg szeretném bevezetni, röviden bemutatva az önkormányzatiság általános történetét. Különös hangsúlyt szeretnék fektetni arra is, hogy az önkormányzatok történetének több elhanyagolt vonatkozását is bemutassam. Elsősorban az önkormányzatok keretén belüli bíróságok történetét szeretném bemutatni, hogy ne alakuljon ki az a kép, hogy az önkormányzat csupán az ún. törvényhozó és végrehajtó hatalmat öleli fel.

Amikor az önkormányzatokról írok, elkerülhetetlen, hogy más, az önkormányzatokhoz kapcsolódó fogalmakról is beszéljek, mint a demokrácia, mint a parlamentarizmus, vagy a decentralizáció. Az írás elején egy jó ideig nem lesz szó a gyerekekről. Kérem az olvasót, hogy ezt ne fogadja kritikával. Bár a gyerekek ott vannak az emberi történelem minden pillanatában, szerepük nagyrészt ismeretlen. A gyerekek és azoknak az iskolai önkormányzatoknak a története, ahol a gyerekek aktívan részt is vesznek az önkormányzatok munkájában csak a 20. század eleje óta ismert. A részvétel története, azonban nem érthető

meg az önkormányzatok, és a többi korábban említett intézmények, eszmék története nélkül.

Önkormányzatok a nomád gyűjtögető-vadász időszakban

(i.e. 74000-i.e. 11500: Az utolsó jégkorszak; gyűjtögető – vadász nomád közösségek)

Ez alatt az időszak alatt a modern emberek Afrikából elterjedtek az egész világon. Az emberek mozgékony csoportokban éltek, és a csoportoknak volt belső szervezete. Hogy ez a belső szervezet milyen volt, azt csak számos tudományág eredményeinek együttes vizsgálatával próbálhatjuk meg megismerni. A feltevések között szerepelhet az egyik végleten az, hogy az emberek merev hierarchiákban éltek együtt, vagy a másik véglet szerint az emberek egyenlőek voltak, másként fogalmazva önmagukat közösen kormányozták. Ez utóbbi esetet négy jellemzővel írhatjuk le:

- a döntéseket tanácskozás és konszenzus alapján hozzák
- az egyéneket nem bírálják felül, és nem kényszerítik dolgokra a csoportban.
- társadalmi státusz, érdemek, és pozíciók (ha egyáltalán léteznek) önkéntesen lesznek kinevezve és visszavonva, és nem örökölhetők
- az egyének szabadon elhagyhatják a csoportjukat, vagy csoport tagjaikat

Itt érdemes megjegyezni, hogy még abban az esetben is, ha egy csoport önmagát a fenti négy elv szerint kormányozta is, az emberek a csoportban bizonyosan nem voltak egyformák. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a csoportban hierarchia állt volna fent. Egy egalitárius önkormányzó csoport képes tagjaira úgy hatni, hogy a egalitárius önkormányzó forma fenmaradjon. Ezekben a társadalmakban is szükség volt olyan eljárásokra, amik a túlzottan hatalmassá váló, érdemtelenül kiemelkedő

embereket, legyenek azok felnőttek, fiatalok, öregek, vagy gyerekek visszanyomta (leveling-down mechanisms).

Olyan társadalmi gyakorlatról van szó, amelynek az a célja, hogy a túlzottan asszertív egyéneket megakadályozza abban, hogy sikereiktől felfuvalkodva (például a vadászatban elért sikereire alapozva) ezt a helyzetet túlzottan kihasználják.

A vezetésre szükség van, hogy az belső konfliktusokat oldjon meg, hogy döntéseket hozzon háborús időkben vagy békében. A lenyomó mechanizmusoknak nem az a célja, hogy a megfordítsa a hierarchiát, a vezető és a csoport között. Ez a mechanizmus egyszerűen azt szolgálja, hogy a társadalmi struktúra amennyire csak lehet, lapos maradjon. A vezetőket korlátozzák és ellenőrzik, hogy hatalmuk ne terjedjen túl azon, ami szükséges, az adott helyzetben.

Ha egy vezető, vagy egy önjelölt vezér dominálni próbálja a csoport többi tagját, akkor azt mondhatják neki, hogy amit csinál az nevetséges (nevetségessé tevő taktika), vagy egyszerűen magára hagyják és elsétálnak, nem engedelmeskednek neki, vagy figyelmen kívül hagyják. Más taktikák esetén leváltják, elküldik (cserépszavazás), számúzik a túlzottan asszertív tagot. Szélsőséges esetben a kivégzés is egy opció lehet. (Minden csoportnak sajátos ilyen eszközei lehetnek.).

Néha a vezéreknek sikerül kihasználva helyzetüket előnyökhöz, több hatalomhoz jutniuk. A legtöbb esetben azonban hatalmuk, tekintélyük túllépése esetén a csoport ezt hamar észleli és szinte észrevétlenül hatásos ellenlépéseket tesz. Számos antropológus azért nem vette észre ezeket az eseteket, mert a gyűjtögető-vadász csoportok mindezt szinte észrevétlenül tették. Mindezek azért is működhettek ilyen jól, mert a kis csoportokban a kommunikáció intenzív.

Azok akik a lenyomó mechanizmusokat alkalmazzák, nyilvánvalóan ezzel előnyhöz jutnak. Az egyénnek jobb, ha vele a többiek megosztják a hatalmat, mintha abból teljesen kimaradna. Ez az ősi viselkedés megfigyelhető már a „csimpánz politikában” is, ahol alacsonyabb rangú férfi csimpánzok koalíciója, képes legyőzni a legerősebb hímet. Ez a képesség fokozatosan fejlődött és bonyolultabbá vált. A csoport minden tagja

élvezheti a jó vezetés előnyeit, de a despotikus vezetés nem az. Azonban egyedül egy csoporttag nem mindig képes felvenni a harcot egy túlzottan asszertív hatalmas vezérrel. Ugyanakkor a csoport tagjainak közös érdeke, hogy megmaradjon az önállóságuk, hogy helyzetük javuljon, ami arra mutat, hogy közösen tegyenek a túlzottan asszertív vezér ellen valamit, hogy az egyenlőség megmaradjon. Annak ellenére, hogy mindenki a maga pozícióját igyekszik védeni, a végeredmény az egyenlőség fennmaradásában mutatkozik meg.

Mai történelmi ismereteink azt mutatják, hogy, a nomád vadászó gyűjtögető embercsoportok döntő többsége ilyen önkormányzó, az emberek egyenlőségére építő csoportokban élhetett. Ezt néhány logikai uton is belátható dologból is következik: A nomád vándorlók nem halmozhatnak fel dolgokat, mert azokat a vándorlás során nem tudnák magukkal vinni. (sem élelmet, sem más dolgokat). A szolidaritás logikája kényszerűen jelen van ezekben a csoportokban: a zsákmányolt, gyűjtött élelmiszert egymás között meg kell osztani, hogy az egész közösség fennmaradjon. A nomád életmód egyben a csoportok és a gyerekek számát is korlátozta, hiszen a 4 év alatti gyerekek csak szüleik (vagy a csoport többi felnőtt tagjának) a hátán tudtak a vándorlás során a csoporttal maradni. A csoport kis mérete egyszerű társadalmi kapcsolatokat jelent. A hatalomnak nem kell koncentrálni lenni kevés, vagy ember kezében, aki a konfliktusokat maga oldaná meg hatalma bevetésével. Sokkal inkább lehetőség van arra, hogy a konfliktusokat vagy csoport konfliktusban érintett tagjai maguk oldják meg, vagy ha kell az egész csoport foglalkozik velük.

A letelepedett életmód és az önkormányzatok

Letelepedett életmód

Megnövekedett lakosság

Saharsia tézis

A civilizációk megjelenése

Sumer

Indus völgyi civilizáció

A Nílus völgyi civilizáció

A mίνoszi civilizáció

Izrael – Bírósági rendszer – szubszidiaritás – önkormányzat
eleme Jozsue

Az antik Görögország

A demokrácia keletkezése

A római köztársaság

Az USA története és az önkormányzat

Városok

Homer Lane

Paul Goodman

Irodalom

Vorländer

Schultziner

Toqueville